

Statusrapport om energi - september 2025

Spesialutsending for energi Johan Vetlesen

Statusrapport for EU- energi - september 2025¹

1. EUs rådsdiskusjoner under polsk formannskap

Det har vært et første halvår 2025 med polsk EU formannskap. Dagsorden for det polske formannskap var som for Ungarn, preget av lite nye forhandlinger av rettsakter på energiområdet. Dette var normalt i den forstand at Kommisjonen var relativt ny og mange rettsakter som f.eks. fornybardirektivet fra 2023 og energieffektiviseringsdirektivet fra 2023 fremdeles var i implementeringsfasen. Dette er direktiver som er en del av «Fit for 55» og «European Green Deal». Likevel fikk Rådet på bordet nye strategiske dokumenter som «Clean Industrial Deal» (CID), «Action Plan for Affordable Energy» som ble diskutert på rådsnivå. Dette kom opp på det formelle energirådsmøtet (TTE-E) den 17. mars 2025, hvor det var overordnede politiske samtaler om energidimensjonen ved CID.

Hovedpunktet på EUs energirådsmøte (TTE-E) den 17. mars var en åpen debatt om den nylig fremlagte handlingsplan for rimelig energi («Action Plan for Affordable Energy»). I tillegg var det en diskusjon av EUs energisikkerhetsarkitektur. På energisikkerhetsområdet har det vært satt i gang en offentlig konsultasjon om de aktuelle sikkerhets og beredskapsrettsakter innen elektrisitet og naturgass og en revisjon av disse ble signalisert. Videre var det en drøfting av energisikkerhetssituasjonen i Ukraina.

På det formelle energirådsmøte (TTE-E) den 16. juni var energisikkerhet og det foreslåtte veikart for å avslutte russisk energi hovedtema. Etter at Kommisjonen den 6. mai hadde lagt frem veikartet RepowerEU Roadmap, var det naturlig at energiministrene tok en første gjennomgang av substansen her. Denne diskusjonen var direkte knyttet opp mot de parallelle forhandlinger av rådskonklusjoner. Her var det steil motstand fra både Ungarn og Slovakia som førte til at det ikke ble full enighet om rådskonklusjonene. Polen hadde lagt opp et sett av rådskonklusjoner som var brede i sin innretning og som man

¹ Denne statusrapporten dekker kun EU-prosesser på energiområdet og ikke EØS-energi

kunne tro det var relativt greit å slutte seg til og det ble noe høyere konfliktnivå internt mellom EUs energiministre enn det en er vant til.

2. Energidimensjonen ved konkurransekraftkompasset til Kommisjonen av 29. januar 2025

Kommisjonen ved president von der Leyen la den 29. januar frem en melding om «Competitiveness Compass for the EU» (konkurransekraftkompasset). Dokumentet var en overbygning over de tiltak som den nye Kommisjonen planla. Dokumentet må dermed tolkes som president von der Leyens eget overordnede styringsdokument. Som styringsdokument bygde det på Letta-rapporten om det indre marked og på Draghi-rapporten om konkurranseevne. Energi var en viktig del av dette konkurransekraftkompasset. Konkurransekraftkompasset var en «relativt begrepsrik» melding som pekte på tre grunnleggende «transformational imperatives to boost competitiveness». («endringsimperativer»). Disse var å redusere et **innovasjonsgap**, lage et felles veikart for **avkarbonisering og konkurranseevne** og **redusere ulike typer avhengigheter og øke sikkerhet**.

Konkurransekraft-kompasset skulle være det overordnede prinsipp for tiltak i perioden 2025-2029. Innholdet er konsistent med «Clean Industrial Deal» (CID) og «Action Plan for Affordable Energy» og det ga viktige frempek på innholdet her. Både nettpakken og handlingsplan for elektrifisering er nevnt i kompasset. Når det gjelder å redusere eksessive avhengigheter så var det senere veikartet for å fase ut russisk energi nevnt.

3. «Clean Industrial Deal» (CID) og energidimensjonen 26. februar 2025

Neste steg etter konkurransekraftkompasset var «Clean Industrial Deal» (CID) som ble lagt frem den 26. februar 2025, parallelt med «Action Plan for Affordable Energy». Den kan tolkes som et forslag til politisk oppfølging av Draghi-rapporten om Europas konkurranseevne fra høsten 2024. Energi var en viktig del av Draghi-rapporten og energi ble en viktig del av CID.

Sett fra energisiden har det vært viktig å lese CID og «Action Plan for Affordable Energy» i sammenheng med hverandre. Intensjonen fra Kommisjonen har vært å understreke noen høydepunkter i den overordnede CID, mens den prøver å være mer konkret i identifikasjon av 8 handlingspunkter og 35 ulike initiativer i handlingsplanen for rimelig energi («Action Plan for Affordable Energy»). Energi utgjør 9-10 sider av et relativt komprimert dokument på 24 sider. Dette viser den sterke energidimensjonen ved Clean Industrial Deal (CID). I CID anvendes flaggskipsbegrepet for å blinke ut det mest vesentlige. De tre flaggskipsområder som var blinket ut å (i) redusere el regninger, (ii) akselerert utrulling av fornybar energi og (iii) sikre et fungerende gassmarked. Allerede i CID ble noen andre konkrete tiltak skissert som bruk av kraftkjøpsavtaler og differansekontrakter (PPAer/CfDer), forenkling av statsstøtteregler, og bruk av

energiskatteinstrument for å avhjelpe energiintensiv industri. En viktig observasjon var at karbonfangst og -lagring (CCS) ble nevnt som sentralt under overskriften «lead markets».

Innledningsvis ble det vist til at energiintensiv industri trenger øyeblikkelig støtte («urgent support») for å møte stigende energikostnader og urettferdig global konkurranse. I tillegg ble det referert til behov for utvikling av det som kalles «clean tech-sektoren» for å nå mål om klimanøytralitet. Energiteknologier vil være en naturlig del av dette. Energiens rolle som årsak til en forverret konkurransesituasjon ble gjentatt fra Draghi-rapporten, men litt mer moderat. Det ble vist til energikrisen og bruken av naturgass «som våpen» som en hovedårsak til prisnivåene. Det ble fremholdt at til strukturelle ineffektiviteter i elsystemet og manglende gjennomføring av det indre energimarkedsregelverk var en årsak. Manglende integrasjon og «interconnectivity» var også en del av forklaringen på at prisene er blitt for høye i Europa.

4. Handlingsplanen for rimelig energi (Action Plan for Affordable Energy) 26. februar 2025

Handlingsplanen for rimelig energi var energikommisær Jørgensens første svært viktige dokument. Dette var lovet innen 100 dager av Dan Jørgensen selv og hadde vært en viktig del av President von der Leyens oppgave brev. Rent summarisk inneholdt meldingen 4 pilarer, 8 aksjoner og om lag 35 initiativer.

5. Vurdering av nasjonale NECP-planer. 27. mai 2025

I mai kom det en overordnet og bred vurdering av nasjonale energi og klimaplaner. (NECPs). Disse er hjemlet i styringsforordningen («governance») og innebærer planer og rapportering langs energiunionens fem dimensjoner. Svært mange land har i 2024 og 2025 ikke overholdt frister ved innrapportering av planer, og det har kommet advarsler fra Kommisjonen om traktatkrenkelser i tilknytning til NECPene. Det er nevnt flere ganger fra energikommisæren at styringsforordningen kan bli gjenstand for forenkling gjennom en Omnibus for energi. Dette ble senest sagt på det uformelle energirådsmøte nå primo september. Til tross for treg innrapportering til Kommisjonen fra medlemslandene slo Kommisjonen fast i denne meldingen at EU var på vei mot 54% reduksjon i klimagassutslipp.

En har videre sett en frakopling av økonomisk vekst fra klimagassutslipp. Mens BNP veksten har vært 68% fra 1990 til 2023 har reduksjon i klimagassutslipp i EU vært 37%. Fornybarmålet på 42,5 prosent er innen rekkevidde, men EU styrer pr nå mot 41% i 2030 selv om fornybarandelen i hht fornybardirektivet RED III kun er på 24-25 % prosent i EU. Energieffektviseringsmålet på 11,7% fram mot 2030 er noe mer krevende og i øyeblikket styrer EU kun mot 8,1% forbedring i energieffektiviteten. Det er også en kort vurdering av status for det indre energimarked hvor Kommisjonen slår fast at landene har introdusert tiltak for økt fleksibilitet for å stabilisere markedet og introdusere fornybar elektrisitet.

Innen forskning og teknologi har Europa hatt suksess, men landenes planer litt svake på målformuleringer.

6. Gasslagerforordning forhandlet frem vår 2025

Gasslagerforordningen om minimumskrav til gasslager ble endret gjennom reforhandling av gasslagerdirektivet fra 2022. På energisiden var dette det eneste regelverk som ble forhandlet frem av det polske formannskap, og det ble oppnådd «de facto» enighet i Rådet og med Europaparlamentet før Danmark tok over formannskapet. I slutten av juni ble det polske formannskapet på vegne av Rådet enige med Europaparlamentet om en justert gasslagerforordning som inneholdt et krav til 90 prosent gasslager fyllingsnivå. Fleksibilitet betyr at målet kan oppnås i perioden fra 1.10. til 1.12. Det er litt mer fleksibilitet og mindre byråkrati. Det er unntaksmuligheter i særlige situasjoner. Etter den interinstitusjonelle enigheten i juni har forordningen blitt publisert i Official Journal den 10. september.

7. Veikartet om å avslutte russisk energi. 6. mai 2025

Energikommisæren hadde i tråd med oppgavebrevet til von der Leyen lovet et veikart for å avslutte russisk energiimport innen 100 dager. Denne ble noe forsinket i fht til opprinnelig ambisjon om tidspunkt for fremleggelse, men den 6. mai 2025 kom energikommisær Dan Jørgensen ut med meldingen om et veikart for å avslutte russisk energi. Meldingen pekte frem mot konkrete lovforslag for de ulike energiformer, og understreket at dette ville omfatte ikke bare naturgass, men også oljeimport og kjernekraft-komponenter og brenslere som uran og anriket uran til kjernekraftproduksjon. Fem kjernekraftverk i EU er basert på russisk teknologi. Jørgensen sa ved fremleggelsen at det var viktig med motstandskraft og å medvirke til å bli uavhengig av eksessive avhengigheter på energiområdet innen naturgass, olje og kjernekraft. Innen kull var allerede importen nede på 0%. Energikommisæren sa også at vesentlige fremskritt hadde skjedd ved å redusere importen fra 2021 til 2025 både av naturgass og olje fra Russland. REPowerEU-prosessen startet opp i februar 2022 gjennom blant annet Versailles-erklæringen til EUs toppledere. «European Green Deal» forslagene i «Fit for 55» inngikk etter hvert i REPowerEU-planen gjennom at ambisjonene i energieffektiviseringsdirektivet (EED3) og fornybardirektivet (RED3) ble skrudd opp.

8. Lovforslaget om å fase ut russisk naturgass av 17. juni 2025

Forslag til forordning om å fase ut russisk naturgass ble fremlagt for Rådet og Europaparlamentet den 17. juni. Det danske formannskapet har startet opp intensive forhandlinger av regelverket og det skal styres mot politisk enighet på TTE-E (energi ministermøtet) den 20. oktober. Per 29. september er rådsforhandlingene inne i forhandlingsversjon rev.7. Innholdet i forordningen inneholder klare regler for å fase ut russisk gass allerede innen 2026, men det er noen forskjeller mellom korte og lange kontrakter. Det er overgangsregler for gassimport til landfaste (“landlocked”) land, som

ikke har alternative forsyningsveier. Her er fristen 1. januar 2028 for å stoppe gassimport. Det er videre foreslått bestemmelse for sporing og informasjonsrapportering for import gjennom kontroll av tollmyndigheter. Det skal lages nasjonale planer for diversifisering energiimport og det skal lages spesielle planer for å diversifisere oljeimport. Det store spørsmålet er om Ungarn og Slovakia vil kunne være med på en slik forordning eller om flertallet vil «overkjøre» disse to land. Forhandlingene har startet opp i rådet under dansk formannskap og i Europaparlamentet med Niniistø som rapportør/saksordfører.

Norsk gassforsyning til EU fremstår som svært viktig for EU's forsyningssikkerhet og motstandsevne. Norges andel av rørgassimport har økt fra 28% i 1Q 2021 til 55% i 1Q 2025. Siden gass og elmarkedene henger sammen gjennom prising er norsk gass også sentralt for å holde elprisene nede i EU.

9. Ny energi og råmateriale plattform av 2. juli 2025

Under energikrisen 2022 etablerte Kommisjonen en etterspørsels-aggregeringsmekanisme og et system med felles innkjøp («joint purchasing») for naturgass. Dette var en slags «match maker» mekanisme som skulle tilveiebringe naturgass raskt ved bortfallet av russisk naturgass. Kommisjonen har lenge signaliserte at dette systemet kunne utvides til mekanismer som kunne anvendes på andre områder som hydrogen og kritiske råmaterialer. Den 2. juli gikk Kommisjonen ut med en lansering av en ny felles energi- og råmaterialeplattform, som skulle bestå av en felles aggregerings plattform or naturgass, hydrogen og kritiske råmaterialer. Denne type mekanismer reiser noen spørsmål knyttet til EUs egne konkurranseregler og hvilken rolle Kommisjonen skal ha i forhold til beslutninger som normalt tas av markedet selv.

10. Det uformelle energiministtermøtet ved inngangen til det danske formannskapet 4.-5. september 2025

Det danske formannskapet organiserte et uformelt energiministtermøte helt i starten av sitt formannskap i København den 4.-5.september 2025. EU-landene pluss EFTA-landene, Ukraina og Moldova var invitert møtet. Fra norsk side deltok statssekretær Bergmål. På møtet ble post 2030-energissystem, utfordringer ved digitalisering og energinettverk /infrastruktur og «Grids Package» drøftet.

Det var tydelig at det danske formannskapet ønsket å bygge bro over tendenser til politiske blokkdannelser mellom «friends of renewables» og de såkalte «nuclear alliance». Den danske energi, klima og forsyningsminister Lars Aagaard introduserte konseptet «friends of decarbonized energy». Energikommisær Jørgensen sa at EU var på vei mot å nå de vedtatte kollektive 2030-målene innen klimareduksjoner (54%), fornybarandel (på vei mot 42,6 %) og energieffektivitets-forbedringer (på vei mot 8-9%) innen 2030. Innen energieffektivitet lå EU dårligere an i forhold til 2030 målet på 11,7%. (se også pkt 5).

Fra diskusjonen rundt post-2030 energisystem kan en notere at det var en viss konvergens i tilnærmingen til Frankrike og Tyskland med hensyn til hvordan EU skal håndtere nye mål for fornybar energi og dekarbonisert energi mot 2040. Basert på prinsippet om teknologinøytralitet kunne både Frankrike og Tyskland tenke seg en målarkitektur som kombinerte både fornybar energi og kjernekraft i en felles målstruktur.

Energikommissær Jørgensen lanserte et konsept om trepartssamarbeid mellom industri, energileverandører og finansiering/myndighetsaktører i tilknytning til dette uformelle energiministtermøtet i København. De første temaer et dette treparts-samarbeidet vil være offshore vind og energilagring.

11. Energidimensjonen ved Kommisjonspresident von der Leyens State of the Union tale den 10. september 2025

Kommisjonspresident von der Leyen holdt den årlige «State of the Union»-talen den 10. september. Hun brukte talen til å lansere et nytt energiinitiativ som hun kalte «Energy Highways». Hun fremholdt at Kommisjonen ville prioritere, sammen med medlemslandene, åtte «Energy Highways» prosjekter. Initiativet må forstås med bakgrunn i et nært forestående fremlegg av en europeisk nettpakke i fjerde kvartal («European Grid Package»). En lansering av dette fra presidentnivået betyr at Kommisjonen setter økt prestisje og politisk legitimitet inn i infrastruktur med en tydelig «Top down»-tilnærming. Av prosjekter på listen kan nevnes en nordsjøhub for offshore vind, styrking av nettet i de baltiske land og forsterkning av forbindelser mellom Frankrike og den iberiske halvøy. Von der Leyen sa i sin «State of the Union» tale at Europa måtte få mer grunnlast gjennom kjernekraft i den rene omstillingen og fremhevet at 70% av all elektrisitet i EU nå var CO2-fri.

12. Energieffektiviseringsinitiativer. Ny impuls fra energikommisæren 13. juni 2025

I juni gikk energikommisæren mer tydelig ut med energieffektiviseringsinitiativer. Energieffektivisering og redusert energibruk har vært en integrert del av EUs vedtatte politiske strategi for å oppnå 2030 mål for energi og klima og for å få til klimanøytralitet i 2050. Energieffektivisering har vært en del av EUs energi- og klimapolitiske målstruktur siden 2009. Dan Jørgensen sa i juni at energieffektivisering er en «trippel-win» både for klima, for energisikkerhet og for konkurranseevne. Han la frem et veikart for energieffektivisering på IEAs globale konferanse i Brussel den 13. juni. Han nevnte 10 områder som ville inngå i veikartet. Her inngår blant annet at energieffektivitet må være i kjernen av politikktutvikling gjennom energi-først-prinsippet. Han nevnte videre kompetanseutvikling og FoU, og et større initiativ for små og mellomstore bedrifter i samarbeid med Den europeiske investeringsbanken (EIB) med en budsjetttramme på 17,5 milliarder euro. Han nevnte også utvikling av et energieffektiviseringsmarked gjennom hvite sertifikater.

I forhold til EED-direktivet skal det arbeides med forenkling og effektiv implementering av EED 2023. Jørgensen vil også etablere et «Energy Efficiency Action Forum». Energieffektivisering er videre en del av «Action Plan for Affordable Energy». DG ENER fremhever på sin skryteliste at energibesparelser fra produktregelverket under økodesign og energimerkeregulverket (labelling) alene utgjør en besparelse lik det årlige energiforbruk i Belgia og Nederland. Likevel ligger ikke EU så godt an til å målet på 11,7% energieffektiviserings forbedring i 2030, og totalt kan de styre mot 8-9%. En kan merke seg at EED2 (2019) erstattes av EED3 (2023) den 12. oktober 2025.

13. Fornybar energi.

Det sentrale internt i EU har vært implementering av fornybardirektivet fra 2023 (RED 3). Mange land klarte ikke gjennomføringsfristen for RED 3 i mai 2025 og har mottatt åpningsbrev fra Kommisjonen. Hele 26 av 27 land mottok et slik åpningsbrev om manglende gjennomføring av regelverket. En del av de mangler som Kommisjonen har pekt på her går på tydelighet i regler for å akselerere lisensiering. Medio 2025 lå fornybarandelen i EU på rundt 24%. Dette betyr at EU-målet på 42,5% med aspirasjon om 45% i 2030 kan bli vanskelig, men Kommisjonen mener det er innen rekkevidde. Det er kort vei til 2030. I lys av dette må man forstå utålmodighet på Kommisjonens side, blant annet gjennom åpningsbrev om manglende gjennomføring.

Når det gjelder **havvind** har Belgia formannskapet i North Seas Energy Cooperation (NSEC) det sjøbasseng som antas å være mest lovende for havvind. Det skal være et ministermøte i NSEC 4.-5.november 2025 i Ostende. Det er uklart fremdeles hva som er dagsorden for dette møtet. Sannsynlig blir det nasjonale orienteringer og gjennomganger av den regionale Offshore Network Development Plan (ONDP). Infrastruktur havvind avventer også hva som kommer i Grid Package og nye midler i Connecting Europe Facility.

Årets «vinner» innen fornybar elproduksjon har definitivt vært **solkraft**. I juni måned 2025 så var solkraft for første gang den største kilde til elektrisitet og har passert kjernekraft med 22% mens kjernekraft hadde en andel på 21,6%. Solkraft leder relativt kraftig på vind (15,8%), vannkraft (14,1%) og naturgass (13,8%).

14. Energisikkerhetsarkitekturen

Kommisjonen gjennomførte konsultasjoner på EUs energisikkerhetsarkitektur («fitness sjekk») i 2024. Medio september 2025 har Kommisjonen iverksatt en høring («call for evidence») på en planlagt forordning på energisikkerhet. Det er i forklaringsnotatet fra Kommisjonen tydelig at de tenker seg en mer helhetlig på en energisikkerhetsforordning på tvers av energiformene. DE rettsakter som skal revideres er forsynings-sikkerhetsforordning for elektrisitet og forordning om gassforsyningssikkerhet.

Kommisjonen har sitt forklarings/høringsnotat understreket 6 punkter for **hvorfor** denne gjennomgang og oppdatering er viktig. Her fremheves (i) manglende operasjonell

beredskap (ii) I den nåværende rammeverk behandles de ulike energiformer i siloer og det har ikke vært tilnærmingen å operere kryss-sektorielt. (iii) Sikkerhetsregelverket er ikke tilpasset et dekarbonisert energisystem, med større innslag av fornybar energi og lavkarbon hydrogen. (iv) Sikkerhetsregelverket har ikke tatt over seg grensekryssende vurderinger (v) Eksisterende regelverk tar ikke inn over seg multifaseterte trusler som klima, cyber-sikkerhet og fysiske angrep og (vi) at det eksisterende regelverk ikke tar inn over seg vedvarende avhengigheter i energisektoren i noen kritiske verdikjeder.

15. Integrasjon av de baltiske land, Sveits og reintegrasjon av UK.

Synkroniseringen av **de baltiske land** i februar 2025 var en svært viktig milepæl for de baltiske land, som ble synkronisert med det europeiske frekvensområde etter mange år i det sovjetiske og russiske frekvensområde.

Sveits undertegnet i desember 2024 en avtale med EU på en rekke sektorområder, deriblant elektrisitet og strøm. Arbeidet med gjennomføring i Sveits pågår for fullt i Sveits og det er sannsynlig at saken krever referendum. Avtalen innebærer en full deltakelse av Sveits i det indre elektrisitetsmarked og at de gjennomfører det regelverk som ligger i ren energipakken fra 2019 og elektrisitetsmarkedsdesign 2024, inklusive nettkoder og deltakelse i ACER. Et slik samarbeid er logisk siden Sveits har over 40 elektrisitetsforbindelser med EU-land.

I mai 2025 ble **UK og EU** (Starmer og von der Leyen) enige om å tilrettelegge for en arbeidsprosess for en viss reintegrasjon av UK i det indre elektrisitetsmarkedet under Trade and Cooperation Agreement (TCA). For UK vil det fremdeles bli begrensninger for deltakelse i ACER og ENTSO-E.

Disse utviklingstrekk betyr At nærmere 40 land i Europa, hvis vi legger til Energy Community landene (9 i alt med Balkan land Georgia, Ukraina og Moldova), vil ha gjennomført regelverk for det indre elektrisitetsmarkedet.

16. Avslutning og veien videre

Av det som er skrevet og sagt fra Kommisjonen gjennom ovennevnte strategiske dokumenter hittil i år kan vi bl.a. forvente følgende fra DG ENER 4Q 2025 og primo 2026:

- en Grid Package,
- en handlingsplan om elektrifisering,
- en revisjon i regelverket om transeuropeiske energinettverk,
- en hvitbok om det indre elektrisitetsmarkedet som grunnlag for en evaluering og diskusjon om rammene for dette markedet.
- En strategi for AI og digitalisering i energisektoren,
- En revidert plan og program for kjernekraft PINC,
- Et revidert og mer helhetlig regelverk for energisikkerhet
- Regelverk for CO₂-transport

